

KÉPZELT LÉNYEK KÖNYVE

M. NAGY SZILVIA RAJZAIRÓL ÉS SZOBRAIRÓL

Szöveg: Simon Károly, Sáros László

Fotó: Zsitva Tibor

M. Nagy Szilvia képeit, rajzait – de lehet, hogy pontosabb, ha víziókat, látomásokat említünk – méltatni nem könnyű, mert hozzá hasonló, vagy hasonlítható művészt – úgy a témaválasztásában, mint a kidolgozásában – alig találni a kortárs művészetben, de a művészettörténeti hasonlóságok is legfeljebb felszínesek. Világlátása, szemlélete abszolút eredeti. Rajzait, plasztikáit először látva (2003?) már megdöbbentem. Ezek őslényrekonstrukciók voltak, melyek őslénytani tudományos kutatások fossziliái alapján készültek. Az ilyen rekonstrukciókat többnyire ismerjük. Általában nem művészi igénnyel készülnek, ami nem kritika, mert a tudományos objektivitás a cél, a méretek, arányok, izomtömegek vélhető elhelyezkedése stb. A Természettudományi Múzeum új épületrészének avatásához rendezett kiállításon sok ilyen rekonstrukciót láttam, s csak azt vettem tudomásul, hogy ez egy madárféle, de gigantikus lábakkal, hatalmas körmökkel, aztán hosszú gerincoszlop végén egy koponya rettentés fogazattal, majd páncélosra emlékeztető állatok, töredékek. Hideg tények. Aztán hirtelen megtorpantam. Azt hittem, a lábam mellett ez a lény itt él. Olyan volt,

Mennyei szarvas • A föld alatt élnek ezek a gyászos sorsú állatok, s minden vágyuk, hogy feljöhessenek a napvilágra. Tudnak beszélni, s a bányászokat kérik meg, hogy segítsék őket a felszínre. Eleinte úgy igyekeznek megvesztegetni őket, hogy mindenféle nemesfémet ígérnek nekik; ha ez nem vezet eredményre, zaklatják a munkásokat, mire azok könyörtelenül bezárják őket a bánya járataiba. Azt is beszélnek, hogy a Mennyei Szarvasok olykor megkínózzák az embereket. A legenda azt is hozzátesszi, hogy a napfényben bűzös folyadék-ká változnak, amely elpusztítja az országot.

mint egy jó nagy pulyka. Figyelmesen körbepillantottam, s láttam még néhány hasonlóan kiemelkedőt papírmáséból, viaszból. Csak az anyagok, amiből készültek, azok a natúr anyagok jelezték, hogy ezek mégsem élnek. Látván a hüledezésemet, bemutatták a közelben álldogáló alkotót. Egy szerény, mosolygós, nyúlánk, majdnem szegénylős leányzó. Hihetetlen. Aztán mutattak még pár rajzot tőle az installációkon. Néhány méterről semmi különös, a rajz géppapír méretű. Közlebről, majd egészen közelről azonban megdermed az ember. A hihetetlenül finom és pontos részleteket alig hiszi el a szem, s hogy ennek ellenére mégis tökéletesen egységes az egész, félreérthetelen benne a célratörés, nincs kalandozás, a legfinomabb részletek is „tudományosak”, s mindemellett nem is a rajz – ahogy általában a műalkotást minősítjük – hanem az ábrázolt teremtmény az, ami szinte él. Ez a nagy titok: az *ábrázolható élet*. Gondoljunk csak arra, hány rettentéses kép készült például nagy emberekről, nagy pontossággal ábrázolt díszruhákban, kitüntetésekkel, csak éppen nem élnek. S milyen kevés az, amikor a látvány kevés eszközt használva is él, s minden realitása mellett talán szebb, mint a valóság (Holbein). Csak megerősödik bennem, hogy az élőlényekről készülő plasztikus rajz, vagy maga a szobor csak akkor él, ha az alkotó látja és érzi, mi van a felületen belül. Ez a lényeg. Az ételész.

M. Nagy Szilvia megismerésének ez az emléke pár perc volt csupán, mégis olyan esemény és élmény, amittudat alatt (s felett) végleg beköltözik a szemlélő elmébe.

Elhagyván a kiállítási teret, bújkált bennem az ördög. Tanári tapasztalatom diktálja, hogy sok esetben vannak fellángoló tehetségek, akik valami megmagyarázha-

atlan okból – pedig mindennek van oka – kihunynak. Nem mondható végérvényesnek, de a fényes láng hajlamos elhalványodni. Talán így is lehet mondani: nem fejlődnek tovább. Túl szép volt ez, ahhoz, hogy el is higgyem, amit láttam.

Telnek az évek. Szilvia rajzol tovább, bővíti a kört, gazdagítja a látványt, újabb témákat vesz fel. Kiállít. Már sok kiállítása volt. Bőven termő, pedig az elképesztő részletgazdagság ennek a fordítottját sejtetné. Gyorsan dolgozik. Vajon ez hogy lehet?

Három dolog kell hozzá. Rendkívüli belső látás, nagyon erős szabad képzelet és tökéletes technikai tudás.

Kérdeztem tőle, hogyan jutott ide? Azt mondja, ameddig vissza tud emlékezni, rajzol.

Négyéves korában kirándultak Aggtelekre a szüleivel, megnézték a cseppkőbarlangot. Amikor hazamentek, rögtön rajzolni kezdett az utcán az aszfaltra. A szülei mondták a kissé elvont rajzra: *Hisz ezek cseppkővek!* Volt otthon egy akkora asztalkája, mint egy közepes méretű iskolai rajztábla; mindig „rendetlenség” volt rajta.

Eredetileg állatorvos szeretett volna lenni. Aztán képzőgimibe járt. Nem emelkedett ki, vagy nem vették észre. Érettségi után beiratkozott a Szarvasi Akadémiára, ahol a két vezető tanárra emlékszik vissza szívesen, *Gerzson Pál* festőművészre és *Makovecz Benjamin*ra, a grafika tanárára. Aztán *Patay Lászlóra*, a tér és forma és az anatómia tanárára, aki sajnos csak egy évig tanította. Mosolyogva említi, hogy középiskolában nagyon utálta a hideg és száraz ábrázoló geometriát, itt pedig nagyon megkedvelte. Kérdem: a tárgy oktatója miatt? Igen – volt a válasz – de nem csak én, mindenki szerette. *Makovecz Benjamin* volt ez a tanár. Ennyi volt az alapkérdésre (*hogyan jutott*

Hangaoroszlán • Flaubert így határozta meg: „... elől oroszlán, hátul hangya, nemi szerve fordítva áll”. Apja húsevő, anyja pedig hüvelyeseket fogyaszt. Amikor a hangyaoroszlánt nemzik, kettős természetűnek nemzik; anyja természete miatt nem ehet húst, apjáié miatt viszont hüvelyeseket sem. Elpusztul, mert nincs tápláléka.

ide?) adott első válasza. Ennyitől azonban nem áll össze a kép, ennyi nem elég a kielégítő válaszhoz. Tudtam, hogy az egész intézménynek valamivel több szerepet kellett kapnia ahhoz, hogy azt csinálja, amit ma, s ami teljes alkotói habitusa kiteljesítésében segítette.

További kérdéseket tettem fel, ami végül közelebb vitt a megértéshez. Kérdeztem, mit tanultak, mik voltak a tantárgyak? Válasz: művészettörténet, építészettörténet, irodalomtörténet, zenetörténet, tér és forma, anatómia, mitológia és ikonográfia, számítástechnika, jogi ismeretek. Ez így nagyon szépen és logikusan összeállított rendszernek tekinthető. Kedvelte még a *Huszdik század* c. tantárgyat, illetve azok előadóit. Kurzusszerűen működött heti egy alkalommal, Makovecz Benjamin szervezte. E keretben tartott előadásokat Csányi Vilmos etológus, Kecskeméti Tibor paleontológus, Abonyi Iván asztrofizikus, Gazda István tudománytörténész, Makovecz Imre építész, Gerle János építész, Pók Lajos irodalomtörté-

nész, Kodolányi Gyula költő... Már kezdünk közel kerülni a lényeghez, meg tudjuk magyarázni, „hogyan jutott ide” Szilvia.

I. Az etológia, paleontológia, anatómia összefüggései

II. A mitológia, az ikonográfia

III. Az asztrofizika, a csillagászat

Ez a különleges hármas a tudományoknak olyan összetétele, melyben az egyenkénti ismeretek és az ezek összekapcsolásából meríthető ismeret elvezethet az elmével és érzékekkel felfogható módon az idők kezdetéig, az élet ősformáihoz, az evolúció „kísérletező” szándékainak értéséhez egyrészt, másrészt a jövő lehetőségeihez, a civilizáció jelen helyzetének értéséhez és kritikájához, nem utolsósorban a már kikerülhetetlen kérdéskörhöz: a jövő civilizációja spontán alakulása nem folytatható. A kiszámíthatóság, a hosszú távra szóló tervezés immár kikerülhetetlen. Könnyű visszanézni – legalábbis úgy tűnik – s milyen nehéz előrenézni, pedig minden tudomány vágya ez. Belegondolni is félel-

metes, s talán fel sem fogható, hogy egyes állatfajok százmillió évig, vagy annál is tovább léteztek a földön. A cápafélék négyszázötven millió éve változatlanok. Vajon miért? Mert a természetben egyensúly van, amely billenni kezd éppen az emberi beavatkozások következtében. Vajon megéri a magas kort az emberi faj?

A Föld múltjának, az élet keletkezésének, aztán az evolúció időtartama felfoghatatlan mélységének említése kapcsán lapozgattam Szilvia legújabb rajzait. Az egyikre – *Haokah* - azt a megjegyzést tettem, hogy a gyönyörű felhők alatt roppant messze-ségbe látni, majd az egész égen áthúzódo sejtelmes fénycsík... ez nem is földi látvány. Talán a *Solaris* bolygót láthatták ilyennek az űrállomás ablakából. E közbevetés nagy lendületet adott a további „hogyan jutott ide” kérdés feszegetésében. Kiderült, Szilvia nagyon szereti a scifit, annak is a klasszikus korszakát, az időszak kiváló íróit, melyben kétségtelen, a *Solaris* világhírűvé vált írója,

Abtu és Anet • Az egyiptomi mitológia szerint két egyforma, szent hal. A napisten, Ré hajója előtt úsznak, hogy figyelmeztessék minden eshető veszélyre. A hajó nappal az égbolton keletről nyugatra halad, éjszaka pedig a föld alatt és fordított irányban.

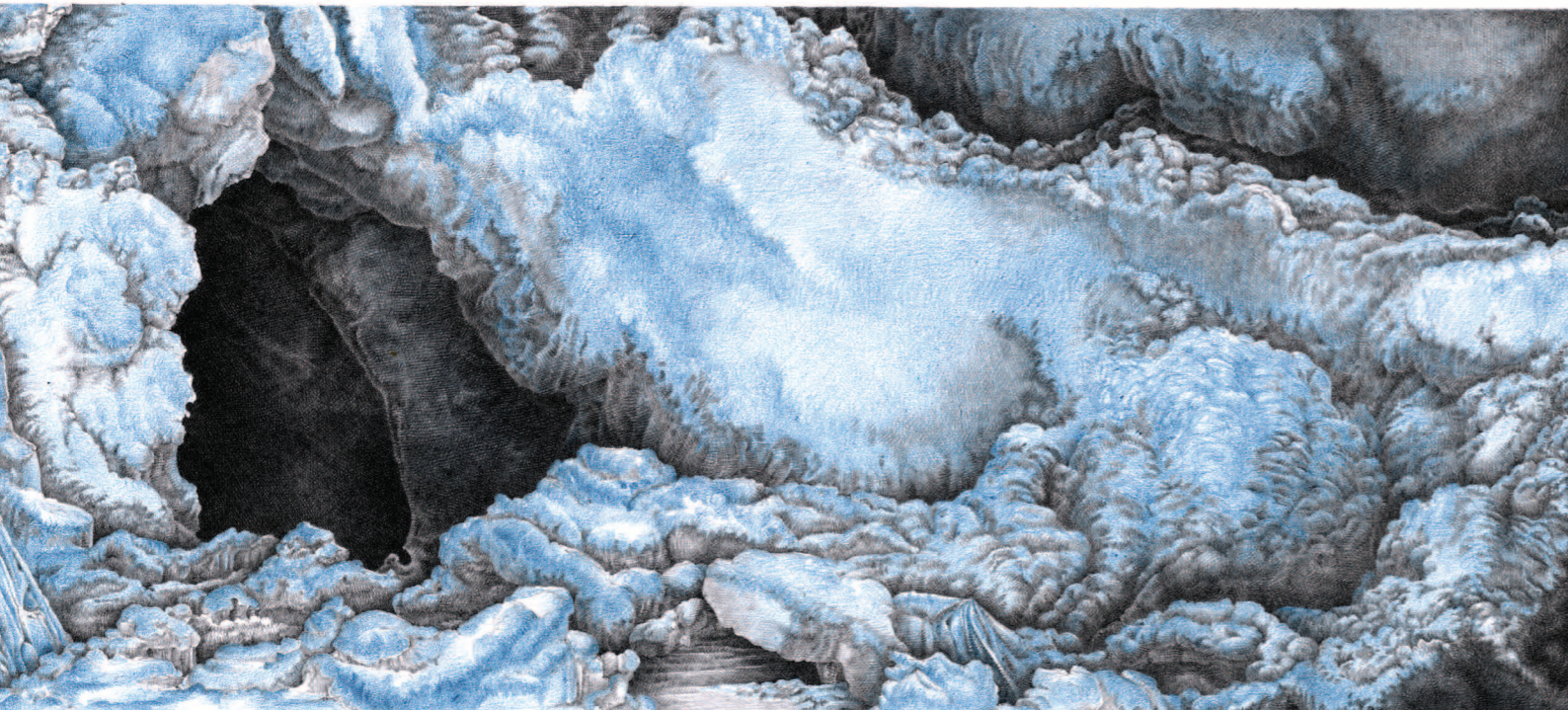
Mennyei kakas • Aranytollú madár a Mennyei Kakas, s napjában háromszor kukorékol. A férfi Világelv, a Jang elődje. Három lába van, s a Fuszang nevű fán fészkel.

(Szemben) **Minótauros** • A félig bika, félig ember Minótaurosz görög fabulája ősrégi mitoszok kései, eseten változata, tehát még iszonyúbb álmok árnyképe.

Stanislaw Lem volt az élővas. Az írást kétszer is megfilmesítették. Először *Tarkovszkij* sikeresen, majd az amerikai változat, amely meg sem közelítette azt a hangulatot, amit Lem teremtett: a verbálisan kifejezhetetlen, de a körvonalazható mély gondolatokat. A Solaris különleges bolygó, egyetlen összefüggő óceán borítja a felszínét. A bolygó fölött űrhajó kering, kis létszámú kutatógárdával a fedélzeten. Sürgős segélyhívást küldenek, mert rendkívüli események történnek a hajón. A kutatók elméjének legmélyebb, mondhatni legrejtettebb zugai rejtező lények valósággá válnak, személyükhöz kötődnek. A dolog kínosan érinti a tudósokat, bezárkóznak lényekkel a szobáikba, mert levakarhatatlanok, elpusztíthatatlanok, bizonyos értelemben szégyellnivalók. A segítség – egy pilóta – megérkezik, s a tudósokat faggatni kezdi, mi is történik. Nincs válasz, csak annyi, hogy majd te is megtudod. Lassan kiderül, hogy az óceán lényegében egy hatalmas agy, belelát az emberek elméjének mélyébe, s materializálja azokat, melyek a kutatók közvetlen közelében jelennek meg. Nevezhetjük ezt a bolygó ismerkedési vágyának, a szeretet egy soha nem tapasztalt formájának, de mindenképp kutatási vágyának. Rekonstruálja, megmodellezi az anyagtalant, de létező szellemet. Egyszer csak megjelenik egy tíz méter magas csecsemő, óriási mozdulatlan szemekkel az óceán felszínén. Rémületet keltő látvány. A Solaris észleli ezt, megérti, s rekonstruálja kisebb méretben, elevebben. Tökéletesít.

C. S. Lewis álombeli hüllője - „Három részből állt hát a lény, melyet csak egy darázsderék-féle sáv kötött össze; mintha nem is illett volna egymáshoz az a három rész, s mintha összetiporák volna őket. Egy óriás, soklábú, reszkető, idomtalan alak állt ott, közvetlenül a nem-ember nyomában. Árnyékuk egyetlen egybemosódó, roppant rémképként villódzott a hátuk mögött lévő sziklafalon.”

Szilvia egy kis *Solaris* (női névnek sem lenne utolsó). Őslényrekonstrukciói, mitológiai alakjai már elszabadultak. Teljesen szabad fantáziája alkot olyan lényeket, melyek részben voltak, részben soha nem voltak, de lehettek volna. Legfőbb ihletője *Jorge Luis Borges*. Szilvia mitológiai lényeket is „materializál”, az ősi emberi mélytudat teremtményeit, melyeket senki nem tett ilyen mértékben szemlélfeltevővé, főleg csak körülírni tudták. Borges művéből több mint kilencven lényt tett „láthatóvá”. (Csak néhány a kedvenceim közül: *Egyszarvú*, *Annam tigrisei*, *A lernai hidra*, *C.S. Lewis álombeli hüllője*, *Behemoth*, *Gömb alakú állatok*, *Nimfák*...) A *láthatóság* kifejezés nem is pontos, talán jobb a *láthatóság*on túl az *érezhetőség*, mert ezek a lények – mint fentebb említésre került – élnek.

A *materializálódás* kifejezés tehát helytálló; a részletesség szinte túllép a lehetőségek határán. Kihegyezett 0,5-ös ceruzával vagy tűhegyesre faragott színes ceruzával dolgozik rézkarcszerűen. A plasztika vonalkézssal készül a legfinomabb tónusokban, tónusváltásoknál is. A tónus teljes spektrumban van jelen, a leghalványabttól a koromfeketéig. Sokan gondolhatnák, hogy ez örült, minek ez a mániákus részletesség? (A megjegyzés sem véletlen, hiszen a mi korunk hadar és kapkod, vagy alaptalanul divatosan lebegtetni a mondanivalóját, melyben szinte cél, hogy ne értsd, csak hallgassd.) Nos, ez az örült részletesség nem is ábrázolási kérdés, de megismerési vágya a megfoghatóság határáig, az érinthetőségig.

Simon Károly

Nimfák - Paracelsus szerint csak vízben élnek, ám a régiek különbséget tettek vízi, illetve szárazföldi nimfák között. A hamadriánok láthatatlan módon fákból éltek, s velük együtt pusztultak el. Más nimfákról az a hír kárta, hogy halhatatlanok.

Amikor teremti a lényeket, s a környezetet is hozzáteszi, gyorsan halad. A rendkívüli érdeklődés alapja a kutatásvágy és a szeretet, bármely banálisan hangzik is. Ez az ami hajtja, ezért nincs nyoma az ábrázolási technikájában erőlködésnek, pedig a hibátlan és értelmes plasztikai ábrázolás síkban a legnagyobb mestereknél sem egyszerű. Feltételezhető, hogy azon alkotók szemében, akik erre nem képesek, ez bíbelődésnek hat, s feltételezik, hogy retentó hosszú időbe telik egy rajz, vagy egy plasztika elkészítése. (Ne felejtjük, a plasztikai hasonló színvonalúak.) Ide kívánczik még egy „lehetetlen”: hogy hogyan lehet a finom részletesség mellett ennyire tökéletes és hibátlan minden kompozíció, ami bizony az élmény fontos és szerves része.

*Stanislaw Lem*től megkérdezték, hogy jutott eszébe a *Solaris*. Mennyit gondolkodott rajta? Kiderül, nem volt előzetes elképzelése, csak látomása, sejtése. Szavai szerint leült, belekezdett és megírta, rövid idő alatt, szinte javítás nélkül. Aztán még sorolhatnánk példákat. Ide kívánczik egy régebbi történet: *Stendhal* a több mint ötszáz oldalas *A pármái kolostor* (az utolsó műve volt) alig több mint egy hónap alatt írta. A kortárs *Balzac* szuperlatívusokban hetven oldalnyi (!) bírálatot írt róla (*Revue Parisienne* 1840 szept. 25-i szám), e méltatástól lett *Stendhal* híres, majd világhírű, maradandó.

Vajon hogyan lesz híres és méltó módon elismert, közismert M. Nagy Szilvia művésze? Már megérett rá.

M. Nagy Szilvia most a felénél tart. Nem. Pontosítok, egy kicsit több mint a felénél. Tegnap még hatvannégynél. Mert összesen 120 van. Nem. Pontosítok, 120 lesz. Már majd nem kész volt, amikor rájött, hogy lehet ezeket jobban is. Sokkal jobban is. Mármint megrajzolni. Ezért aztán újakezdte.

Nekem Borametz – a tatár báránfyű – tetszik a legjobban, neki meg Bahamut, vagy Behemót. Akkor lássuk ezt, mert mégis csak az Ő napja ez a mai.

Jorge Luis Borges: Képzelt lények könyve: „BAHAMUT • Behemót híre eljutott Arábia sivatagjaiba, s ott átfomálták, felnagyították a képét az emberek. Az egykori víziló, illetve elefánt helyére egy hal került, mely a feneketlen vízszínen lebeg, a halra meg odaképzelték egy bikát, a bikára meg egy rubinhegyet, a hegyre meg egy angyalt, az angyal fölél hat poklot, a

poklok fölél a földet, a föld fölél pedig, hét eget. ... ezt mondja róla egy legenda: „Isten megteremtette a földet, ám a földnek nem volt támasza, így a föld alá teremtett egy angyalt. Ám az angyalnak nem volt támasza, így az angyallába alá teremtett egy rubinszirtet. Ám a szirtnek nem volt támasza, így a szirt alá teremtett egy bikát, melynek négyezer szeme, füle, orra, szája, nyelve és lába volt. Ám a bikának nem volt támasza, így a bika alá teremtett egy Bahamut nevű halat, a hal alá meg vizet tett, a víz alá sötétséget, ezen pedig, már nem jut túl az emberi értelem.

Más szerzők szerint a földnek a víz a fundamentuma; a víznek a szirt; a szirtnek a bika nyaka; a bikának egy homokmeder; a homoknak Bahamut; Bahamutnak egy fojtó szél; a fojtó szélnek pedig, egy ködfelhő. Azt már nem tudni, hogy a ködfelhő min nyugszik.

...Az az elképzelés, hogy a szirt egy bikán nyugszik, a bika Bahamuton, Bahamut pedig valami más, talán a kozmológiai istenérvet példázza, mely szerint minden ok feltételez egy megelőző okot, s a végtelen láncot elkerülendő, szükségszerűen léteznie kell egy első oknak.”

De menjünk tovább a nyomozásban. Az oknyomozásban. Az első ok nyomozásában. Mert azért vannak ám itt nekem áthallások. Mert itt van például a Kentaur. Egyes írásmódokon „C”-vel. Emlékszem én egy ilyen könyvre is. Na, nem M. Nagy Szilviától, de M.-től. Meg Cs. V.-től. Mármint Csányi Vilmostól. Azóta tudom, hogy Kentaurok, egyes írásmódokon „C”-vel, márpedig vannak. Ja, mert azt még nem mondtam, hogy Kentaurja, egyes írásmódokon „C”-vel, neki is van. Mármint M. Nagy Szilviának. Meg Borgesnek.

Aztán egy másik áthallás. Egyszer kaptam egy könyvet. Amerikából hozták. A címe *After Man* volt, ami mondjuk, annyit tesz, hogy *az Ember után*. Úgy ötvenmillió ével. Szóval mi lesz, ha már nem leszünk? Barátomnak ez annyira megtetszett, hogy kölcsönkérte. Csak évek múlva kaptam vissza. Ja, mert M. közben lefordította *Dougal Dixon* könyvét. Az én könyvem. És ami a vicc, hogy ki is adták. Na, ez a könyv is egyfajta *Képzelt lények könyve*. És akkor aztán ezt – ezeket – meg is festette. Mármint az én egri szállodám festett kazettás álmennyezetére. Aminek a neve *Flóra. Hotel Flóra*. Micsoda képzavar.

Engem nem zavar a kép. Csak akkor zavar, ha azt akarják elhítenni velem, hogy azt csak úgy szabad látnom. Csak úgy, ahogyan ezt például filmekkel teszik. Nekem. Mondjuk egy karórás janicsárral az *Egri csillagokban*.

Nem. M. Nagy Szilvia nem ezt teszi. Ő mutat egy lehetőséget. A TÖBBIT MEG RÁM BÍZZA. Ránk bízta. Ő CSAK rajzol és rajzol. Most képzelt lényeket. M. mellett. Emellett szobrokat készít. Fantasztikus szobrokat. Tollakból, pihékből, pikkelyekből, csontokból, miegyéből. Aztán meg újra rajzol. Lényeket. Elképzelt lényeket. Vagy igaziakat, amiket elképzelsz. Történetként, meseként.

Miért rajzol az ember ilyeneket? Mert elképzeli. Aztán megint elképzeli. És megint elképzeli. És, hogy ne felejtse el az előzőt, hát lerajzolja. Meg azért is, hogy megmutassa. Megmutassa, mit képzelt. Mert megmutatni jó. Mert megmutatni kell. Ezért is ez a mai kiállítás. A megmutatás ünnepe.

Ünnepeljük együtt a megmutatást. A képeket. Isten éltesse M. Nagy Szilviát.

A kiállítást megnyitom.

Budapest, 2012. november 27.

Sáros László György DLA

